

לישיקה

לישועתך פי קיוויתי

פרשה: יתרו

אריק: ט"ז שבט תשע"ד

אָלון שְׂזוּעִי < אֵילֹוֹי נֶשְׁמַח הַרְז אֲנַחֵס פְּרוּמֵן חֵי-פֶלֶס זָבִ"ב > גיליון 6

עיצוב: תרצה צוברי 029962020

התנהלות. יתרו בעצם הטמיע תודעה חדשה במשה. התודעה הקודמת של משה הייתה אין סופית וללא עייפות, ללא תשומת לב למגבלות הגוף, ואכן ללא מגבלות. כשמשה היה צריך להתנהל באופן שמעל לצרכים הגופניים, כך היה. וכמו בעליותיו שהגיעו לארבעים יום ללא מאכל ומשתה, כך שפט העם מבלי להתעייף מכך.

כשיתרו אמר למשה נבל תיבול הוא בעצם יצר **מציאות של נבול תיבול** אצל משה. הוא לא חזה זאת בפנימיות משה, הוא לא ראה זאת בשטח או בגופו של משה, הוא אמר זאת כמסקנה מתוך עולמו שלו, מתוך תפיסת החומר באופן שלו ומשה לא סבל קושי מכך, זאת ניתן לראות בתשובתו התמימה ליתרו, בה הוא עונה לה בפשטות מה הוא עושה מבלי להתייחס למהות השאלה של יתרו הקובעת שזה לא הגיוני. יתרו בהצעתו השריש את המוגבלות אצל משה כאמת שהוא גם כפוף לה. עד כדי שכאשר משה מתאר זאת בספר דברים, הוא מתאר עצמו כאילו שכח את מצבו הקודם, כאילו מלכתחילה היה מוגבל, וחסר כוחות, ולא יכל לשאת העם. כאומר: המוגבלות יצרה השינוי, ולא רעיון שבא מבחוץ.

ניתן לראות בכך ענווה של משה רבנו שאינו משחרז את הסיפור בהזכרת כוחותיו האלוהיים, ואת יתרו כפורטס למינון אנושי, אלא מראש מתאר עצמו כמנהיג עם מוגבלות רגילה. או מצד היותו "לא עקשן", כלומר אם יש דיבור עימו כאדם רגיל, רצון אנושי לראותו כאדם טבעי בתפקוד טבעי, הוא מוכן לקבל על עצמו עייפות וטבעיות. אך ניתן לראות זאת גם מזווית אחרת המצביעה על הכוח האדיר שיש לדיבור על התודעה עד שאדם מזוהה עימה לגמרי כאילו היה כך מעודו.

דוגמא נוספת לתופעה זו, והפעם בהקשר של חטא, ניתן לראות בסיפור בראשית בשכנוע הנחש את האישה. הנחש, כדי לשכנע אותה לאכול מעץ הדעת, אומר לה: "כי ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלוהים יודעי טוב ורע."

אבא מנחם פרומן זצ"ל הגדיר את יתרו כה"יקא" הראשון. (והייתי מוסיף לו כינוי נוסף: יוצר ההפרטה הראשון) הראשון שהכניס סדר למערכת, שהציע למשה לבנות מערכת מדורגת המתנהלת על-פי נהלים "מקובלים". אבא מנחם אמר זאת כחסיד. חסיד הנזהר מפני יהדות שהיא מסודרת מידי, עבודת ה' שהיא ידועה מראש מידי, ויש לה שלבים מסודרים על פי הא"ב של האינציקלופדיה הרוחנית. כשאמר זאת, אמר בפרצוף עם סלידה מחויכת, ורמז בכך או הוסיף במילים של צחוק הגורל שהנה בסופו של דבר הוא נשוי ל'יקית', והחברים הכי טובים ואהובים שלו הם יקים.

גם משה רבנו זכה לחותן 'יקא' חותן ששינה את סדר יומו או את 'אי-סדר' יומו.

יתרו בפשטות, מסתכל על העם החדש ועל משה מנהיגו, במבט מפוכח, מן הצד, ורואה את משה עומד מן הבוקר עד הערב כדי לענות לכל צרכי העם ובעיותיהם. הוא איננו מבין כיצד ייתכן שהמערכת עובדת בצורה שכזו, והעריך שאין לה עתיד. הוא מציע למשה חלוקת כוחות, העברת סמכויות, ולהשאיר לעצמו רק את הבעיות הקשות ביותר.

וַיֹּאמֶר חֲתָן מֹשֶׁה אֱלֹוֹי: לֹא טוֹב הַדְּבָר אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה. נָבֵל תִּבְלֵ גַם אֶתָּה גַם הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר עִמָּךְ. וְאַתָּה תַחְזֶה מִכָּל הָעָם אֲנָשִׁי חֵיל יִרְאִי אֱלֹהִים אֲנָשִׁי אָמַת שְׁנָאִי בְצַע, וְשִׁמְתָּ עֲלֵהֶם שְׂרֵי אֱלֹפִים... וְהָיָה כָּל הַדְּבָר הַגָּדֹל יָבִיאוּ אֵלַיךְ וְכָל הַדְּבָר הַקָּטָן יִשְׁפְּטוּ הֵם וְהָקַל מִעֲלֶיךָ וְנִשְׁאוּ אִתָּךְ:

משה מקבל זאת (הצעה הגיונית...): וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה לְקוֹל חֲתָנוּ וַיַּעַשׂ כֹּל אֲשֶׁר אָמַר.

38 שנה לאחר מכן משה משחרז מאורע זה בפני העם העומד להיכנס לארץ בתיאור מאוד שונה ממה שהיה:

"וַאֲמַר לְכֶם בַּעַת הַהִיא לֵאמֹר: לֹא אוֹכֵל לְבַדִּי שֵׂאת אֶתְכֶם... הִבּוּ לְכֶם אֲנָשִׁים חַכְמִים... וְתַעֲנוּ אוֹתִי וְתֹאמְרוּ טוֹב הַדְּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם לַעֲשׂוֹת... (דברים א, ט-טז)

יתרו אינו מופיע בתיאור זה, ויותר מכך משה מתאר עצמו כמציע ההצעה הנאמרת לעם, והעם הוא בתפקיד השומע ומקבל ההצעה. שינוי זה אומר דרשני. נראה שיש בכך משהו רחב יותר מביטוי לכך שרעיון יתרו הוטמע בעם ישראל, שכן אז היה מובא בשמו.

באופן שמשה סיפר את המקרה יש עדות לכך שיתרו שינה לא רק פרקטיקה או רק יצר מבנה חדש של

שיר של הרב מנחם פרומן לפרשת יתרו:

הסתפקות באני

בתוך מדבר גדול-נורא
ובין ברקים קורעי-שחקים
ורעמים הומים
מתגלגלים בין אופקים
איך זה קרה
הנס. איך זה שמעתי
מי זה שלח-
לחש אל תוך-תוכי
דממה כזאת
דקה וחרישית.
לך-לך -
אל ארצך
הקטנטונת. למולדתך לבית-אביר.
ברח לך -
מרשת השבילים הדקים
המוליכים ומובילים למרחקים
של המדבר.
בחר לך -
בסנה נמוך וקוצני
בוער-בפנים-ולא-בוער
וחי.
בתוך מרחב גדול-נורא
איך זה קרה -
איך זה אני -
מי לחש -
אל תוך-תוכי -
אנכי.

לע"נ ראובן דוד בן טוביה סאטניק
לע"נ ציון בן אהרון צוברי
לע"נ חוה בת יהושע יוסף
לע"נ ממי בת אפרים

מיד לאחר מכן כתוב **ותרא** האישה כי טוב העץ
למאכל וכי **תאווה** הוא לעינים ונחמד העץ **להשכיל**
ותיקח מפו ותאכל...

האישה כבר נכנסה לשפת הטוב והרע, לתאוה
וראיית שכל עוד **קודם** שאכלה.

הנחש פקח את **תודעתה** בדיבורו. וכבר מבטה
השתנה. רק לאחר שנפקחו עיניה, אז אכלה. יש
כאן מעגל המתחיל את כדור השלג לא בחטא אלא
בנפקחות שלפני החטא שהובילה לחטא, והחטא
הוביל לקיבוע הפקיעה.

מה כאן כל כך עובד? הרי לא כל דיבור משפיע
עד כדי כך לכאורה?

מהפסוקים מסתמן שיתרו דיבר עם משה בדיבור
צמוד אלהים: "ואתה תחזה..." "שמע בקולי איעצך
ויהי אלהים עימך... אם את הדבר הזה תעשה וצווד
אלהים ויכלת עמד".....

הנחש גם הוא בדיבורו נכנס לליבה: קלט
בהוספת איסור (היא הוסיפה את איסור הנגיעה
בעץ) את מרחקה המובנה מן איסור מכיוון שלא
שמעה האיסור מפי ה' אלא מפי האדם. הנחש
נכנס בפער זה ודיבר בשפת המרחק מאלוהים,
והציע פיתרון לבעיית המרחק.
יש לציין שהסיפורים שונים מאוד בכך שאצל
יתרו לא מדובר בחטא.

המשותף לשניהם שניהם יצרו את סילוק
התמימות, וסכסוך הקשר הישיר לאלוהים. יצרו
מערכת נורמאלית: בבראשית יציאה מגן עדן אל
עולם טבעי עם זיעה ועבודה וחוקיות טבעית, ואצל
יתרו עולם של מערכת משפטית היררכית עם יצירת
מעמדות. עניין זה מאריך את סיפור של העולם,
יוצר תהליכים ארוכים ואיטיים יותר של תיקון
ובירור מחמת חוסר ישירות עם האור השורשי. אך
מאידך יש במערכת זו רוחב המאפשר להגיע ליותר
פינות במציאות, שכן יש כאן פירוק
האקסקלוסיביות. וכפי שהוסיף לי אודיה. צ.
מאפשר אף לאומות העולם להיתקן בזכות המערכת
העובדת באופן נורמטיבי. מערכת שהיא יותר בשפה
הרגילה במנהגיה, ובכך מסוגלת להעלות את כל
האומות שעובדות מטבען גם כן בכלים
נורמטיביים.

ג.ב ניתן לראות התקיימות של הפרטה זו במתן
התורה (יתרו- תורה מילים קרובות, הקב"ה מוסיף
אמצעי דיבור שלו) ורמז ליתרו בחטא המרגלים:
(ויתורו אותיות יתרו) המרגלים היו סוג של אי
ישירות. במקום שעם ישראל יכנס לארץ היישר
מתוך אמון בהבטחת ה' הטובה, מתקיימת שליחת
קבוצה של אנשים קודם לכן. שלב מקדים, תנועה
הדרגתית הבאה לאשש, כניסת הראש (ראשי
השבטים) לפני הגוף (השבטים גופם). השליחות
המתוארת בלשון "ויתורו" שהיא אותיות "יתרו",
מבטאת את התפיסה יתרויית, עשייה הגיונית
נטולת היזרקות אמונית. תוכנית זו של המרגלים
מאריכה את ההכנות במדבר 40 שנה כדי להיכנס
לארץ.

צורת התנהלות זו גוזרת איטיות (בירוקרטיה),
אך מאידך, דווקא בכך שהיא אינה קפריזית ואינה
נשענת על אמונה צמודת-אל יש בה את האופציה
שיותר בני אנוש יוכלו להיות שותפים בה, כולל
יתרו והעמים. לישועתך קיוויתי ה'.